Roli i Radioterapisë dhe Efektet Anësore në Trajtimin e Qelizave Kancerogjene

ASS.DR. BEHAR RACI

RADIATION ONCOLOGIST, PHD C, HEAD OF DEPARTMENT IN RADIATION THERAPY, ASSISTANT TEACHING THE SUBJECT OF ONCOLOGY

UNIVERSITY CLINICAL CENTER OF KOSOVO

Terapia me rrezatim ose radioterapia (RT, RTx, ose XRT) është një trajtim që përdor rrezatim jonizues, i ofruar përgjithësisht si pjesë e terapisë për trajtimin e kancerit për të vrarë ose kontrolluar rritjen e qelizave malinje kancerogjene.

Terapia me rrezatim përdor grimca ose valë me energji të lartë, të tilla si rrezet x, rrezet gama, rrezet e elektroneve ose protonet, për të shkatërruar ose dëmtuar qelizat e kancerit.Qelizat tuaja normalisht rriten dhe ndahen për të formuar qeliza të reja. Por qelizat e kancerit rriten dhe ndahen më shpejt se shumica e qelizave normale. Rrezatimi për kancerin funksionon duke bërë thyerje të vogla në ADN brenda qelizave. Këto ndërprerje i pengojnë qelizat e kancerit të rriten dhe ndahen dhe i bëjnë ato të vdesin. Qelizat normale aty pranë mund të ndikohen gjithashtu nga rrezatimi, por shumica shërohen dhe kthehen në funksion ashtu siç duhet.

Cilat janë qellimet e Radioterapisë ?

Për të kuruar apo zvogeluar kancerin në fazen e hershme të tij

Për të ndaluar kancerin të kthehet (përsëritet)

Për të trajtuar simptomat qe shkaktohen nga kanceri i avancuar

Për trajtimin e kancerit i cili është rikthyer

Cilat janë llojet e Radioterapisë

Terapia me rreze të jashtme (EBRT)

Përdor një makinë (përshpejtues linear) për të dhënë rrezatim nga jashtë trupit.Llojet e zakonshme përfshijnë:

1.Radioterapia konformale 3D (3D-CRT) – Formon rrezet e rrezatimit që të përputhen me tumorin.Terapia me Rrezatim të Moduluar me Intensitet (IMRT) – Ndryshon intensitetin e rrezatimit për të synuar tumorin duke kursyer indin normal.Radioterapia stereotaktike e trupit (SBRT) – Ofron doza shumë të larta në zona të sakta (p.sh., tumoret e trurit).

2. **Terapia me rrezatim të brendshëm (Brakiterapi)**Burimet radioaktive vendosen brenda ose pranë tumorit.Përdoret zakonisht në kancerin e prostatës, qafës së mitrës dhe gjirit.

3. Terapia me rrezatim sistemik.Përdor substanca radioaktive (p.sh., jod radioaktiv për kancerin e tiroides) që udhëtojnë në qarkullimin e gjakut për të vrarë qelizat e kancerit.

Process of Cancer Development

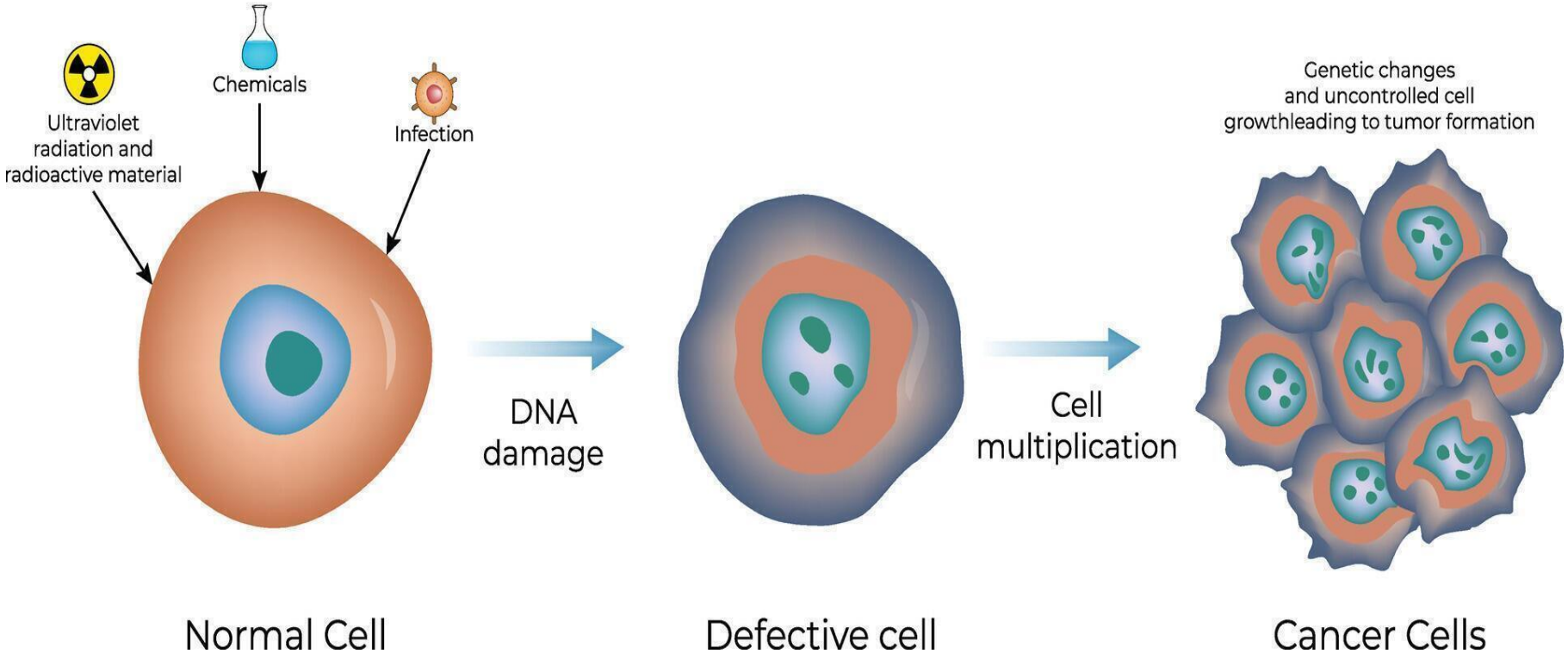

Cilat janë efektet anesore të Radioterapisë

Efektet anësore varen nga zona e trajtuar dhe doza e rrezatimit. Efektet anësore të zakonshme përfshijnë:

Lodhje e zakonshme për shkak të konsumit të energjisë në riparimin e qelizave.

Ndryshime të lëkurës – Skuqje, lëkurë ose acarim në zonën e trajtuar.

Të përziera dhe të vjella – Sidomos në rrezatimin e barkut.

Rënia e flokëve – Nëse trajtimi synon kokën ose skalpin.

Efektet specifike të organeve – Rrezatimi i mushkërive mund të shkaktojë gulçim; rrezatimi i legenit mund të ndikojë në fertilitetin.

Shërbimet e RT që ofrohen në Kosovë

Terapia me rrezatim në Kosovë ka filluar në vitin 2011 (së pari me shërbim paliativ)Stafi është trajnuar nga ekip profesional nga Hungaria.

Në vitin 2012 filloi me terapi rrezatimi adjuvante.Shërbimi për pacientët me kancer në klinikën e onkologjisë në Kosovë për herë të parë ka filluar në vitin 2010, në fillim është aplikuar vetëm Kimioterapia, pastaj pas një viti ka filluar kujdesi paliativ me Radioterapi ku stafi mjekësor është trajnuar nga ekipe profesionale nga Hungaria për të filluar në vitin 2012 me trajtim adjuvant në Radioterapi me dy përshpejtues Linear Linear me formatin 3D ecollimT multiEx.

Shërbimet tona me raste të reja me kancer 2020-2024

Në vitin 2020, kishte gjithsej mbi 1,480 raste të reja me kancer, ku kanceri i gjirit kryeson në 363 raste, i ndjekur nga kanceri i mushkërive me mbi 295 raste dhe kanceri kolorektal me një numër të ngjashëm.

Në vitin 2021, numri i rasteve të reja u rrit në 1,626, ku kanceri i gjirit është përsëri më i zakonshmi, duke llogaritur 391 raste të reja.

Në vitin 2022, numri i përgjithshëm i rasteve të reja u rrit në 1,890, me kancerin e gjirit që përfshin 409 raste.

Deri në vitin 2023, numri i rasteve të reja arriti në 2,163, nga të cilat 461 ishin raste të kancerit të gjirit.

Ne viti 2024 kemi pasur 2,189,me kancer gjiri 481. Në përgjithësi, ka pasur një rritje nga viti në vit në numrin total të rasteve të reja, duke filluar nga 7-10%, dhe në disa raste, edhe deri në 15%, duke reflektuar një rritje të ndjeshme të incidencës së kancerit me kalimin e kohës.

Paisjet e Radioterapisë në Kosovë

Deri në vitin 2021 kemi përdorur dy përshpejtues linearë me teknologji 3D, të cilët kanë qenë në përdorim deri në zëvendësimin e tyre me pajisje të reja. Aktualisht, ne kemi dy përshpejtues linearë me teknikat më të fundit të trajtimit, duke përfshirë IMRT/VMAT, të integruar me SBRT si një metodë e mundshme trajtimi. Njëra makineri u instalua në vitin 2021 dhe tjetra në 2023. Në tetor 2021 arritëm një moment historik të rëndësishëm me funksionalizimin e shërbimit të Brakiterapisë. Deri në atë kohë, pacientët duhej të kërkonin trajtime brakiterapie jashtë vendit, në vende si Maqedonia e Veriut dhe Turqia, ku një seancë e vetme trajtimi kushtonte mbi 1000 euro. Tani, i gjithë shërbimi ofrohet pa pagesë. Vlen gjithashtu të theksohet se në Kosovë trajtojmë pacientë nga Shqipëria, Serbia Jugore dhe Mali i Zi, të cilët gjithashtu marrin shërbime brakiterapie falas.

Kosova ka një popullsi prej 1.6 milionë banorësh dhe ka vetëm 2 përshpejtues linearë, planifikohet që në vitin 2025 të ndërtohet një bunker i ri dhe të pajiset me metodën më të fundit VMAT/IMRT, së bashku me integrimin SBRT.

Këtë vit, në gusht, kemi iniciuar aplikimin e teknikës së sistemit C-RAD për trajtimin e mbajtjes së frymës. Fillimisht filluam me rastet e kancerit të gjirit, më pas me disa raste të mushkërive dhe legenit. Për më tepër, ne po planifikojmë ta zbatojmë këtë teknikë në shumicën e rasteve.

Ne kemi filluar trajtimin me SRT, duke filluar me trurin dhe më pas duke u shtrirë në mushkëri, kocka, mëlçi dhe zona të tjera. Kjo është arritur përmes programeve të trajnimit të zhvilluara në vendet e zhvilluara me përvojë të gjerë në këtë fushë.

Trajnim i vazhdueshëm për personelin mjekësor – mjekë, teknikë dhe fizikantë.Nuk ka qendër paliative për pacientët me kancer.

KLINIKA E ONKOLOGJISE
KLINIKA E ONKOLOGJISË

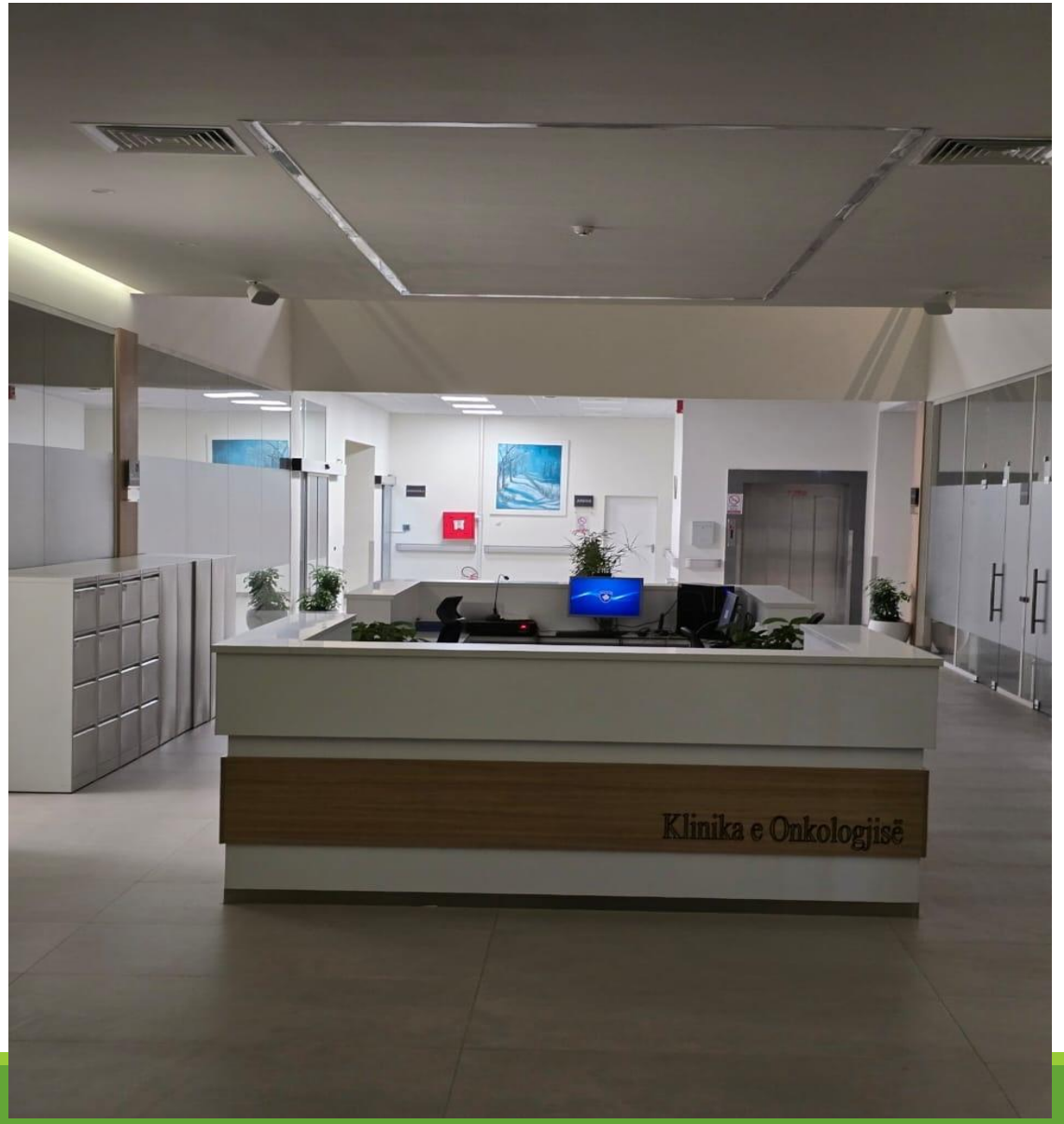
Klinika e Onkologjisë

Falemiderit për Vëmendjen!